

Átvilágítás

(saját kézbe)

Kancellár úr felkérésére megvizsgáltuk az Intézet működését, belenézünk a könyvelésbe, meghallgattuk a PR-osokat, beszéltünk a laboratóriumok vezetőivel, és reprezentatív felmérést végeztünk a munkatársak körében.

Az Intézetet a reformkorban alapították, és a szabadságharc, a kiegyezés, a két világháború, a Tanácsköztársaság, majd az '56-os események és a rendszerváltás ellenére folyamatosan működött mindmáig. Jogutód nélküli felszámolása a mai helyzetben észszerű lépés lenne, de a várható ellenállás miatt csak fokozatosan, három lépésben valósítható meg. A második és a harmadik lépés az első végrehajtásának a függvénye. Jelen javaslataink az első lépésre vonatkoznak.

A magas emeletek, a hatalmas felületű, megvetemedett nyílászárók és az ovális alapterületű, rozsdás díszkorláttal ellátott, túlságosan tágas lépcsőház miatt az épület kifűthetetlen. A laboratóriumok és az irodahelyiségek leromlottak, a festés, a vakolat és a parketta hiányos, a gerendázat helyenként kilátszik, és ahol kilátszik, ott szemmel láthatólag rothad. A felújítást a tudományos kutatás folytatása érdekében nem érdemes kezdeményezni. E központi fekvésű ingatlant azonban az állam a műemléki védetség levételét követően akár magánpalotaként, akár kaszinóként, akár bankszékházként felújítva jobban tudná hasznosítani. A tudományos kutatás bármelyik külvárosi

ingatlanban, például üres kaszárnyában vagy elhagyott gyárban zökkenő nélkül folytatható. A hurcolkodás költségein kívül más költséggel alig kell számolni. A fűtést az új helyen nem feltétlenül szükséges megoldani, a kutatók az Intézet épületében évtizedek óta hozzáedződtek a hideghez. A giliszták, egerek és más kísérleti patkányok életben tartásához az eddig alkalmazott hőfok túl magasnak tűnik; hidegben bizonyára kevesebb táplálékon is elégedélnének.

A kiürített épület másmilyen hasznosítása is elképzelhető. Mind a fő-, mind a melléklépcsőházának fordulóiban lévő, a történelem viharaiban csodálatos módon épen maradt félmeztelen márvány nőalakokat – karitidákat – lehetne eleven hölgyekkel (tizenhat fulke) helyettesíteni. Napi háromszor nyolcórás műszakkal számolva e 48 hölgy révén egy speciális rendeltetésű, amúgy is eleve nyereséges szálloda bevételi képességét jelentősen meg lehet dobni. Ebben az esetben a felújításra nem is kellene költeni, legföljebb a nagy termekből sok kicsi szobácskát kell gipszfallal leválasztani. A leromlott épületáltal akár előnyös is lehet; a budapesti romkocsmák tartós nemzetközi sikere magáért beszél.

A kutatások anyagköltsége magas. A kémcsövek évi beszerzési számát túlzottnak találjuk, a törések számát radikálisan le kell törni. A Petri-csészék helyett normális csészéket javasolunk, a megtakarítás a 97 százalékot

is elérheti. A giliszták (vagy hernyók, esetleg kukacok, ez nem derült ki egyértelműen) számára tápként szolgáló tojás mennyisége sok, beszerzési ára magas. Amennyiben az Intézet saját maga állna át a megfelelő tojók ellátására, a kiadások lényegesen csökkenthetők. Számításunk szerint egyetlen kutató átirányításával és egyetlen terem átprofilizálásával az önellátó tojástermelés megoldható. A mikroszkópok beszerzését benyomásunk szerint néhány évig nyugodtan le lehet állítani, ezzel jelentős összeg takarítható meg. Ha az elektronmikroszkópok helyett optikai eszközöket használnának, a villanyszámlát is csökkenteni lehetne.

A bérezési különbségek az Intézetben belül feszültséget okoznak. A kisegítő személyzet (portás, takarító, karbantartó stb.) egyöntetű véleménye szerint tűrhetetlen, hogy egy frissen végzett diplomás másfélszer többet keres, mint ők átlagosan. Szintén visszának tűnik, hogy a kutatók a munkaidejük nagy részében kávéznak, teáznak, fecsegnek, sőt szép számmal akadnak közöttük (az úgynevezett elméleti beosztottak), akik csak a heti egyszeri értekezletre járnak be. Valós a kisegítő részleg sérelme, miszerint a kutatók által publikált cikkek átlagos hossza mindössze két és fél oldal, a matematikusok cikkeinek terjedelme még ezt is alulmúlja, és normális magyar nyelv helyett számokból, jelekből és részben érthetetlen betűkből álló tolvajnyelven íródtak. Olyan cikkekre is bukkantunk, amelynek három intézeti és két külsős szerzője van, és az egész 1,3 oldal (!). Ilyen teljesítményt nyújtani ekkora bérekért arcátlan és botrányos. A kutatók fizetésének csökkentése hangulati okokból nem ajánlott, azonban a kedvezmények megvonása felmerül,

mint lehetőség. Az ebédjegyek elvétele már a mi megbízatásunk kezdete előtt megtörtént, azonban az ebédidő megvonása még hátravan.

Jelentősen enyhítené a belső feszültséget, ha az otthon dolgozó munkatársak ugyanúgy reggel nyolckor bélyegeznének, mint a többiek. Utána hazamehetnek, de a délután félötös bélyegzésre vissza kellene menniük az Intézetbe. Egyébként is nagy a szabadosság, mindenki akkor jár vécére, amikor kedve tartja. Ennek véget kell vetni, meg kell szabni a pontos időpontokat és az időkeretet. A kisegítő részleg szerint a kutatók a vécén dohányoznak és folyóiratokat olvasnak, miközben a dohányzás az egész épületben tilos; ennek a gyakorlatnak sürgősen véget kell vetni. A folyóiratok idegen nyelvűek, és alig forgatják őket. Az egyik osztály dolgozói a többi osztály folyóiratait saját bevallásuk szerint nem is olvassák. A folyóiratok megrendelését le kell mondani, illetve, az eljárást egyszerűsítendő, a külföldi kiadóknak és terjesztőknek az előfizetés összegét a jövőben nem kell átutalni.

A kisegítő személyzet szerint a kutatók jó, sőt esetenként baráti viszonyban vannak egymással, ami a munka eredményességének rovására megy, és az emberi alaptermészetnek nem felel meg. Ezt az anomáliát belső versenyztetéssel meg kell szüntetni. Taktikailag a kevésbé létfontosságú ügyekben lehet engedményeket tenni, de a fő irányt nem szabad eltéveszteni. A vezetők szeme előtt mindig az a rendszereken túlmutató igazság lebegjen, hogy „ember embernek farkasa”. Tanulják meg a tudósok is, hogy senki sem pótolhatatlan. Kancellár úr feladata, hogy az emlékezetükbe vesse: „A fizetés nem jár, hanem adható.”